

บทความวิจัย

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว
ตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี
พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553*

The Problems of Law Enforcement in the Juvenile and Family
Court Jurisdiction according to Section 95 of the Juvenile and
Family Court and Procedure Act B.E. 2553

รัชณี สุขสวัสดิ์¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 272 หมู่ 9 ตำบลขุนทะเล
อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100.

E-mail: pueng333@gmail.com

Ratchanee Suksawat²

Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University, 272 Moo 9, KhunThale
Subdistrict, Mueang Surat Thani District, Surat Thani Province 84100.

E-mail: pueng333@gmail.com

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิจัย เรื่อง “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553” มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2559.

¹ อาจารย์รัชณี สุขสวัสดิ์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

² Miss Ratchanee Suksawat Lecturer in Law, Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ได้ศึกษาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัว ตามมาตรา 95 กรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในท้องที่มีถิ่นที่อยู่ปกติ หรือกระทำความผิดในท้องที่อื่น ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้ศาลในท้องที่มีถิ่นที่อยู่ปกติเป็นผู้พิจารณาคดีหลัก เว้นแต่การกระทำความผิดได้เกิดในท้องที่อื่น และการพิจารณาคดีในท้องที่นั้น จะเป็นประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนก็ให้ศาลในเขตท้องที่นั้นรับคดีไว้พิจารณา

เมื่อศึกษาจึงพบว่า ศาลเยาวชนและครอบครัว ได้ใช้หลักการพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชน ในท้องที่ที่ได้กระทำความผิด โดยไม่นำคดีไปพิจารณาในเขตอำนาจศาลที่อยู่ในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ เด็กหรือเยาวชนจึงไม่อาจใช้สิทธิทางศาลเพื่อต่อสู้คดีในเขตท้องที่ที่ตนเองมีถิ่นที่อยู่ปกติได้ เป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัว ที่ประสงค์ให้ศาลในเขตท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนที่มีถิ่นที่อยู่ปกติเป็นผู้พิจารณาคดีเป็นหลัก และให้ศาลในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดรับพิจารณาเป็นข้อยกเว้น ซึ่งไม่เกิดเป็นประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนอย่างแท้จริง

ผู้เขียนเห็นว่า ควรกำหนดกฎหมายให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการโอนสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ และ ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ควรไต่สวนให้ประจักษ์ว่า หากรับพิจารณาคดีแล้ว จะเป็นประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนยิ่งไปกว่าศาลที่มีถิ่นที่อยู่ปกติของเด็กหรือเยาวชน

คำสำคัญ: การบังคับใช้กฎหมาย, เขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว, การคุ้มครองสิทธิเด็ก

Abstract

This qualitative research article studies the spirit of the law enforcement regarding the Juvenile and Family Court under Section 95. In case a child or juvenile commits an offence in his/her usual place of abode or other district, the case shall be under the jurisdiction of court in the adobe pursuant to the law. However, in case an offence is committed in other area and the proceeding in such area brings benefits to a child or juvenile, the court in such area shall have jurisdiction in that case.

According to the study, it was found that the Juvenile and Family Court applied the proceeding principle stating that a child or juvenile case would be assigned to a court of district the offence took place rather than the jurisdiction of court in the usual abode. A child or juvenile could not exercise the rights to criminal defense which could be contrary to the spirit of the laws of the Juvenile and Family Court. In this regard, the Section determines that the court of child or juvenile's usual place of abode shall have exclusive jurisdiction and the local court of district the offense took place was deemed an exclusion. It caused the principle failed to bring benefits to child or juvenile duly.

The author argues that the law should permit the public prosecutor to assign the case to the public prosecutor in child or juvenile's usual place of abode. Furthermore, the local court of district the offence took place should interrogate and seek clear decision to what extent the court brings benefit to child or juvenile over the court in usual place of abode.

Keyword: Law Enforcement, the jurisdiction of Juvenile Family Court, Protection of the Right of the Child

ความนำ

สิทธิเด็ก ได้แก่ สิทธิในการดำรงชีวิต สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิที่มีส่วนร่วม สิทธิของเด็กดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐาน³ และเพื่อคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมจึงมีการรับรองสิทธิเด็กเป็นรูปธรรมไว้ในรัฐธรรมนูญ⁴ ในกระบวนการยุติธรรมได้ให้ความสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กไว้ทุก ๆ ด้าน เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การคุ้มครองสิทธิเด็กต้องแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ โดยกำหนดให้เด็กและเยาวชนมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม จะเห็นได้ว่า เด็กเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สมควรจะได้รับการคุ้มครองให้เป็นไปตามแนวคิดสากลและหลักกฎหมายอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาศึกษาการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553⁵ กรณีดังกล่าวได้เกิดปัญหาความ

³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989.

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย.

⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 95 บัญญัติว่า “คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับความผิดนั้น แต่ถ้าเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาตัดสินได้”

ไม่เป็นธรรมชาติการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม โดยขอศึกษาประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก ปัญหาการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ในการรับคดีไว้พิจารณาคดี แบ่งออกเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ และศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้กำหนดเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวแตกต่างกับเขตอำนาจศาลอาญา⁶ ซึ่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดเขตศาลไว้ 2 ท้องที่ กล่าวคือ ศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยมีถิ่นที่อยู่เป็นเขตอำนาจศาลหลัก และกำหนดให้ศาลแห่งท้องที่ที่จำเลยกระทำความผิด เป็นเขตอำนาจศาลที่เป็นข้อยกเว้น

กรณีดังกล่าว ในทางปฏิบัติเป็นอำนาจของโจทก์ที่จะเลือกฟ้องต่อศาลใดก็ได้ ประกอบกับศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาว่า หากในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยมีถิ่นที่อยู่ปกติและในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ต่างมีศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งสองแห่ง โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้องจำเลยต่อศาลเยาวชนและครอบครัวศาลใดศาลหนึ่งก็ได้⁷ จึงเห็นได้ว่า หลักกฎหมายเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวกับการบังคับใช้กฎหมายไม่สอดคล้องกัน

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 บัญญัติว่า “เมื่อความผิดเกิดขึ้นอ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลใด ให้ชำระที่ศาลนั้น แต่ถ้า

- (1) เมื่อจำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับในท้องที่หนึ่งหรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตของศาลดังกล่าวแล้ว จะชำระที่ศาลซึ่งท้องที่นั้น ๆ อยู่ในเขตอำนาจก็ได้
- (2) เมื่อความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทยให้ชำระคดีนั้นที่ศาลอาญา ถ้าการสอบสวนได้กระทำลงในท้องที่หนึ่งซึ่งอยู่ในเขตของศาลใด ให้ชำระที่ศาลนั้นได้ด้วย”

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 903/2541

ประเด็นต่อมา ปัญหาเขตอำนาจสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน กรณีนี้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไม่ได้บัญญัติในเรื่องอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องนำเขตอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยเขตอำนาจสอบสวนตามมาตรา 18⁸ มาบังคับใช้ทำให้การสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวนเกิดอุปสรรค ซึ่งหมายความว่า เมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในท้องที่อื่น ซึ่งมีใช้ท้องที่ที่ตนมีถิ่นที่อยู่ปกติ เมื่อพนักงานสอบสวนได้สอบสวนในท้องที่ที่ความผิดเกิดแล้ว ย่อมต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานอัยการในเขตพื้นที่ดังกล่าว พนักงานอัยการต้องส่งสำนวนฟ้องศาลไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวในเขตพื้นที่ความผิดเกิดเช่นกัน เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวในเขตพื้นที่ดังกล่าวรับคดีไว้พิจารณา โดยไม่มีการพิจารณาให้แจ้งข้อหาข้อเท็จจริง (พนักงานอัยการ) ในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดส่งฟ้องนั้น จะเป็นประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนแค่ไหน เพียงใด

ผู้วิจัยจึงทำการศึกษา ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และแนวความคิดในการกำหนดเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ประการสำคัญ เพื่อให้เป็นไปตามหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก เกิดความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนตามหลักสากล และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 บัญญัติว่า “ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ซึ่งได้เกิดหรืออาจ หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้”

แนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน

เดิมในทางประวัติศาสตร์การคุ้มครองสิทธิไม่มีความชัดเจนในการให้ความสำคัญต่อเด็ก รัฐไม่มีอำนาจเข้ามาปกป้องดูแลเด็กอย่างเต็มที่ เห็นได้จากในยุคแรก ๆ สังคมยังมีขนาดเล็ก อาศัยเป็นแบบชนเผ่าซึ่งสามารถดูแลและปกครองกันเองภายในชนเผ่า นั้น เด็กที่เกิดมาในครอบครัวก็ต้องอยู่ภายใต้ความดูแลและปกครองของครอบครัว โดยบิดามารดามีหน้าที่ดูแลและให้ความคุ้มครองหรืออาจจะกล่าวได้ว่า ผู้ปกครองชนเผ่าจะไม่เข้าไปก้าวก้าวการใช้อำนาจภายในครอบครัวเด็กที่อยู่ในครอบครัว เด็กจึงถือว่าเป็นสมบัติของครอบครัว

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นจากกฎหมายโรมัน ซึ่งได้มีการวิวัฒนาการจากกฎหมายสมัยโบราณ โดยมีหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ หลักการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามหลักสิทธิมนุษยชน⁹ หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กในการดำเนินคดีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก¹⁰ หลักว่าด้วยประโยชน์สูงสุดของเด็ก¹¹ ซึ่งหัวใจสำคัญในการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมต้อง “ยึดเอาเด็กหรือผู้เยาว์ในคดีเป็นศูนย์กลาง” บุคคลผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานศาล หน่วยงานอัยการ หน่วยงานพนักงานตำรวจ หน่วยงานสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลต้องคำนึงถึง “หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก” ซึ่งเป็นหลักที่ใช้ในการตีความกฎหมายในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็ก

⁹ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, *สิทธิมนุษยชน*, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2555), 101-104.

¹⁰ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, *โครงการวิจัย เรื่อง การปรับเปลี่ยนกลไกเชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการทำงานด้านเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*, (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), 6-11.

¹¹ มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์, *กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน*, (กรุงเทพฯ: เดือนตุลา, 2551), 111.

แนวคิดในการกำหนดเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว

การกำหนดเขตอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีแนวความคิดที่แตกต่างจากเขตอำนาจศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเห็นได้ว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดศาลที่จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาล และอีกกรณีหนึ่งถ้าจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับในท้องที่อื่น ๆ กฎหมายกำหนดให้ศาลในท้องที่นั้น มีอำนาจพิจารณาคดีดังกล่าวได้ ส่วนแนวความคิดในการกำหนดเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวได้กำหนดเขต ซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติเป็นหลัก ซึ่งมีแนวคิดที่แตกต่างจากเขตอำนาจศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังที่กล่าวมา

แนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ ย่อมจะเป็นประโยชน์กับเด็กหรือเยาวชนมากกว่าที่จะพิจารณาพิพากษาคดีในศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด และเนื่องจากเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัวต้องการที่จะทราบสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งการที่จะทราบสาเหตุของการกระทำความผิดอย่างแท้จริงได้นั้น จะต้องหาข้อเท็จจริงจากสถานที่ที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ประจำเป็นหลัก

ตารางเปรียบเทียบเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวกับเขตอำนาจศาลในคดีอาญาทั่วไป

เขตอำนาจศาล	ศาลเยาวชนและครอบครัว	ศาลคดีอาญาทั่วไป
เขตอำนาจศาลหลัก	ศาลท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ	ศาลในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าความผิดเกิด
เขตอำนาจศาลรองหรือช้อยกเว้น	ศาลในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น	ศาลในท้องที่ที่จำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับ
เจตนารมณ์ในการกำหนด	เพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชน	เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี

จากตารางเปรียบเทียบจะเห็นว่า เขตอำนาจศาลระหว่างศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีความแตกต่างกับศาลคดีอาญาทั่วไป เนื่องจากศาลเยาวชนและครอบครัวประสงค์จะให้เกิดการพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติเป็นหลักเบื้องต้น เพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนเป็นที่ตั้ง ส่วนศาลคดีอาญาจะมุ่งประสงค์เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีเป็นหลักเบื้องต้น จึงย่อมมีความแตกต่างกัน

แนวความคิดหรือหลักว่าด้วยประโยชน์สูงสุดของเด็ก

การยึดเอาเด็กหรือเยาวชนเป็นศูนย์กลางในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว กล่าวคือ การที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก หลักดังกล่าว เป็นหลักกฎหมายที่ใช้ในการตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็ก และในตราสารระหว่างประเทศก็ใช้หลักการพิจารณาประโยชน์สูงสุดของเด็กว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง (paramount consideration) และหลักดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาในเบื้องต้น (primary consideration) เนื่องจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 มาตรา 3 (1) เป็นหลักให้ความคุ้มครองทั่วไปที่สามารถนำมาปรับใช้ได้กับทุก ๆ กรณีที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็ก

ในการพิจารณาและกระบวนการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน¹² ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยึดหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กมาปรับใช้กับระบบกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ควรนำหลักดังกล่าวมาใช้บังคับในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อความเป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนอย่างแท้จริง

หลักกฎหมายเขตอำนาจสอบสวนและเขตอำนาจศาลเด็กและเยาวชน

อำนาจสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไม่ได้บัญญัติไว้ ดังนั้น จึงต้องนำเอาอำนาจการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ทั้งนี้โดยอาศัยมาตรา 6¹³ มาบังคับใช้ ซึ่งในเรื่องเขตพื้นที่ทำการของพนักงานสอบสวนมีเขตอำนาจจับผิดชอบและเขตพื้นที่ปกครองในการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบกับบทกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดอาญาทั้งหลายที่ราชอาณาจักร

อนึ่ง ในการส่งสำนวนสอบสวนให้พนักงานอัยการเมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่า การสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ให้ทำความเข้าใจว่า ควรส่งฟ้องหรือไม่ฟ้องพร้อมสรุปสำนวนส่งไปยังพนักงานอัยการศาลเยาวชนและครอบครัวในเขตท้องที่

กรณี เขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวให้เป็นไปตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังต่อไปนี้

¹² เรื่องเดียวกัน, 29-31.

¹³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 6 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้”

- 1) ต้องฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ แต่ถ้า
- 2) เพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนจะฟ้องต่อศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดได้

ส่วนเขตอำนาจศาลในคดีอาญาโดยทั่วไป ตามมาตรา 22 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการชำระคดีอาญาดังกล่าว ได้แก่

- 1) ศาลในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิด ศาลที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิด เป็นศาลหลักที่มีอำนาจรับคดีไว้พิจารณา
- 2) ศาลในท้องที่ที่จำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับในท้องที่หนึ่ง หรือเมื่อเจ้าพนักงานได้ทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตศาลที่กล่าวมาตามข้อ 1)

เจตนารมณ์ในการกำหนดเขตอำนาจศาล ตามมาตรา 22 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็เพื่อความสะดวกและง่ายในการดำเนินคดี เพราะศาลท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าความผิดเกิด ย่อมง่ายต่อกระบวนการพิจารณาคดีไม่ว่าในการสอบสวนผู้ต้องหา พยานบุคคล พยานวัตถุ สถานที่เกิดเหตุและอื่น ๆ และสะดวกต่อการพิจารณาคดีของศาลในการสืบพยาน การเดินทางของเจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องในคดี ตลอดจนการเดินทางของพยานบุคคลและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในคดี

ดังนั้น การกำหนดเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงมีเจตนารมณ์และแนวคิดที่แตกต่างกับเขตอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่ประสงค์ให้การพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนควรนำมาพิจารณาคดียังศาลที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ เป็นหลักเบื้องต้น โดยไม่ประสงค์จะนำคดีไปพิจารณาในท้องที่อื่นที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด เว้นแต่ท้องที่ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนมากกว่า

วิเคราะห์ กรณีปัญหาเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ผู้วิจัยได้นำเอาปัญหาอันเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว มาทำการศึกษา ซึ่งพบว่ามีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกันอยู่ 2 ประการ ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของเด็กและเยาวชนในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว

เดิมสืบเนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัว มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดเมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวบางจังหวัดยังไม่เปิดทำการครอบคลุมทุกพื้นที่ จึงเกิดปัญหาว่าจะฟ้องยังศาลใด แต่ปัจจุบันได้มีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ทำให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการทุกจังหวัดปัญหาดังกล่าวจึงยุติลง แต่ก็ยังคงหลักการเดิมกล่าวคือ ศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ ยังมีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดอาญาต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาคดีอาญา ซึ่งในเรื่องนี้ศาลฎีกาได้วางหลักไว้ว่า โจทก์ จะฟ้องคดีที่ศาลท้องที่ที่เด็กมีถิ่นที่อยู่หรือศาลท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดศาลใดศาลหนึ่งก็ได้ ดังนั้น จึงส่งผลให้โจทก์นำคดีไปฟ้องได้ทั้งสองศาลแล้วแต่จะเลือกฟ้อง¹⁴

อนึ่ง การพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัว ตาม มาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกา 1328/2523 และ 903/2523

และครอบครัว พ.ศ. 2553 แบ่งความเห็นออกเป็น 2 แนว¹⁵ ได้แก่ แนวความเห็นแรกควรฟ้องคดีต่อศาลท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่หรือศาลท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดหมายความว่า โจทก์จะฟ้องต่อศาลใดศาลหนึ่งก็ได้ ส่วนแนวความเห็นที่สองควรฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติเป็นหลัก แต่ถ้าเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนอย่างแท้จริงยิ่งกว่าศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติก็ให้ฟ้องยังศาลท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิด

นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่า การใช้และการตีความเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา 95 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ศาลหลักที่มีอำนาจพิจารณาคดี ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ ส่วนศาลรองที่มีอำนาจพิจารณาคดี ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัวท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิด ซึ่งเรื่องดังกล่าวได้เกิดขึ้นนอกท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ

แนวความเห็นแรกที่ว่า ให้ฟ้องคดีต่อศาลใดศาลหนึ่งก็ได้ ปรากฏคำพิพากษาศาลฎีกา 1328/2523, 903/2523 ประกอบกับผลสรุปการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่¹⁶ ที่สนับสนุนแนวความคิดนี้ก็เพื่อประโยชน์ในดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีให้เป็นไปโดยสะดวกรวดเร็ว

แต่กระนั้นก็ดี แนวความเห็นดังกล่าว ผู้วิจัยไม่เห็นพ้องด้วย เนื่องจากการตีความและใช้กฎหมายที่ไม่เป็นไปตามแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กแต่อย่างใด ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวความเห็นที่สอง ที่มองว่า ในการฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนจะต้องอาศัยเขตอำนาจศาลในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ

¹⁵ รัชณี สุขสวัสดิ์, โครงการวิจัย เรื่อง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2559).

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, ภาคผนวก ก.

เป็นศาลหลัก ส่วนศาลรองอันเป็นศาลท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดนั้น จะต้องพิจารณาไต่สวนให้ประจักษ์ชัดเสียก่อนว่า หากฟ้องคดีต่อศาลดังกล่าวแล้ว จะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนยิ่งกว่าศาลแห่งท้องที่ที่มีถิ่นที่อยู่ปกติเป็นแน่แท้จึงจะนำคดีไปฟ้องได้ ความเห็นในส่วนนี้เป็นการตีความ และนำมาตรา 95 ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาบังคับใช้โดยยึดถือหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง การตีความตามแนวความเห็นนี้เป็นไปตามหลักแนวคิดตามหลักมนุษยชนและตามหลักอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนึ่ง ผู้วิจัยมองว่า เจตนารมณ์ในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กหรือเยาวชนมากกว่าที่จะพิจารณาพิพากษาคดีในศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด เนื่องจากท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ นั้น เป็นท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนได้ใช้ชีวิตินอยู่หลับนอน การเดินทางไปศาลย่อมสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายยิ่งกว่า ดังนั้น ในกรณีมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกท้องที่หนึ่งกับท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ ถ้าเกิดฟ้องคดียังศาลท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ย่อมจะมีปัญหาในการเดินทาง ต้องหาที่พัก ต้องขาดเรียน เป็นการเสียเวลาและต้องใช้จ่ายเงินจำนวนพอควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าครอบครัวของเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้น มีฐานะยากจนก็จะเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการเดินทางมายังศาล

แต่แท้จริงแล้ว ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการมักฟ้องคดีในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเป็นหลัก โดยใช้คำให้ปรากฏในคำฟ้องว่า “เพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชน” ซึ่งปัญหานี้ศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดก็จะรับคดีไว้พิจารณาตลอดมา โดยที่ศาลดังกล่าวหาได้พิจารณาไต่สวนอย่างจริงจังว่า การพิจารณาคดีในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด จะเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนอย่างแท้จริงหรือไม่ เพียงใด ซึ่งอันที่จริงแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวที่รับคดีไว้พิจารณา ควรจะต้องพิจารณาไต่สวนจนได้ความว่า

การที่พนักงานอัยการนำคดีมาฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กหรือเยาวชนหรือไม่เพียงใด การพิจารณาเบื้องต้นในการรับคดีดังกล่าวศาลควรจะต้องสอบถามเด็กหรือเยาวชน หรือสอบถามผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนไว้วางใจ หรือหน่วยงานที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ด้วยว่า เห็นด้วยหรือไม่กับการพิจารณาคดีของเขตอำนาจศาลดังกล่าวตามคำฟ้องของพนักงานอัยการ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในเรื่องนี้และผู้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า ถ้ารับคดีไว้พิจารณาแล้ว และเป็นการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อพนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องแล้วก็จะรับคดีไว้โดยไม่ได้พิจารณาคดีเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลแต่อย่างใด ประกอบกับเห็นว่า ถ้าจะนำคดีกลับไปฟ้องคดีต่อศาลในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ ย่อมเป็นภาระและเกิดความยากลำบากต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่จะเกิดความยุ่งยากในการดำเนินการกระบวนการพิจารณาคดี เพราะกระบวนการดำเนินคดีของเด็กและเยาวชนมีหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายด้วยกัน เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานคุมประพฤติ เป็นต้น ในทางปฏิบัติจึงเห็นได้ว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ทุกฝ่ายไม่ได้ถือหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็กแต่อย่างใด ดังนั้น ในการรับพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว จึงควรต้องพิจารณาว่า คดีดังกล่าวควรฟ้องยังศาลท้องที่ใด เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนอย่างแท้จริง การไม่คำนึงถึง “หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน” ดังที่กล่าวมา เมื่อปฏิบัติจนเคยชินเกิดความละเลยที่จะพิจารณาว่า กระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กนั้น ควรที่จะนำเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาใช้เป็นหลักพิจารณาเบื้องต้นเสียก่อน หากควรนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับใช้เป็นหลักไม่

อนึ่ง เด็กหรือเยาวชนเป็นสมบัติของพ่อแม่ เป็นสมบัติของสังคมและเป็นสิทธิของเด็กในฐานะปัจเจกชน การใช้หลักการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และตามปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งไทยเป็นภาคีสมาชิกได้มองว่า เด็กไม่ใช่

อาชญากรแต่เป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบนเท่านั้น ย่อมสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขในการฟื้นฟูความประพฤติ หรือเพื่อลดมาตราส่วนโทษให้น้อยกว่าผู้ใหญ่ ดังกฎหมายในการสอบสวนเด็กของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีจุดมุ่งหมายในการพิจารณาตีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ โดยคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานเด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น เด็กหรือเยาวชนไทยจึงเห็นควรได้รับการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับการคุ้มครองสิทธิในคดีอาญาทั่วไป เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนย่อมอ่อนด้อยด้วยวัยวุฒิคุณวุฒิ และประสบการณ์ในชีวิต การนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในศาลด้วยวิธีการพิจารณาคดีแบบผู้ใหญ่ในบางกรณีจึงอาจมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจและร่างกายของเด็กหรือเยาวชน ตลอดถึงครอบครัวและสังคม

2) ปัญหาเขตอำนาจสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

เขตอำนาจสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยเห็นว่า เขตอำนาจสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนใช้หลักการเช่นเดียวกับเขตอำนาจสอบสวนคดีผู้ใหญ่กระทำความผิดเนื่องจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไม่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะจึงต้องอาศัย มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว นำบทบัญญัติเขตอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ จึงไม่มีความแตกต่างกันกับการกำหนดเขตอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั่วไป โดยจะต้องเป็นการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ ตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนหลัก คือ เขตท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิด เป็นเขตท้องที่ที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจในการสอบสวน ส่วนข้อยกเว้นของพนักงานสอบสวนซึ่งมีเขตอำนาจสอบสวน คือ พนักงานสอบสวนท้องที่ที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาหรือท้องที่ที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมเป็นท้องที่ที่มีเขตอำนาจสอบสวน เมื่อได้พิจารณาแล้วว่ามีเหตุจำเป็น หรือเพื่อความสะดวกเท่านั้น

ดังนั้น หลักการสอบสวน คือ จะต้องนำเขตท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดมาพิจารณาเพื่อปฏิบัติเป็นหลักเบื้องต้น เรื่องดังกล่าวนี้ถ้าความผิดที่เด็กหรือเยาวชนกระทำได้เกิดในท้องที่เดียวกับถิ่นที่อยู่ปกติ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบที่มีอำนาจสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชนต้องเป็นท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ทำสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชนเสร็จแล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบต้องส่งสำนวนคดีเด็กหรือเยาวชนไปยังพนักงานอัยการในเขตพื้นที่ดังกล่าวซึ่งเป็นในเขตท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นนั่นเอง เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาสำนวนการสอบสวนแล้วเห็นควรสั่งฟ้องคดีก็ต้องฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นไปโดย ประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนอย่างแท้จริง

ปัญหาอยู่ตรงที่ว่า ถ้าคดีใดที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดกับเขตท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกตินั้นเป็นท้องที่คนละแห่งกัน ในกรณีนี้พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ในเขตพื้นที่ของพนักงานอัยการซึ่งเป็นเขตท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด พนักงานอัยการไม่มีอำนาจโอนสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจโอนสำนวนในกรณีดังกล่าวนี้

ดังนั้น พนักงานอัยการคดีเด็กจึงต้องฟ้องยังศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่ความผิดเกิด ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 95 กล่าวคือ พนักงานอัยการจะต้องฟ้องยังศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ อันเป็นศาลหลักที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ส่วนศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจรองหรือข้อยกเว้น คือ ศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น จะเห็นว่าเจตนารมณ์ในการบัญญัติในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนไม่สอดคล้องกับหลักการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ และหลักอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทส่งท้าย

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ประการแรก กรณีประเด็นเขตอำนาจสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า การสอบสวนไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนเด็กหรือผู้ใหญ่ได้บังคับใช้แนวคิดการสอบสวนในลักษณะเดียวกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งมองว่าเด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดทางอาญาไม่ใช่เป็นผู้กระทำความผิด

ประการต่อมาพบว่า เขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 การที่ศาลพิจารณาคดีโดยขาดหลักเกณฑ์การพิจารณาประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน จึงเป็นการขัดเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเช่นกัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ศาลไม่อาจใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนโดยแท้จริง

ผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอแนะไว้ใน 2 ประการ ดังนี้ ประการแรก ต้องควบคุมชั้นพนักงานอัยการ ให้มีการโอนสำนวนการสอบสวนที่มีการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนอกท้องที่ที่ตนมีถิ่นที่อยู่ปกติ ไปยังพนักงานอัยการในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ โดยต้องมีกฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการในการโอนสำนวนการสอบสวนดังกล่าว ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ

ประการที่สองควบคุมในชั้นศาล โดยให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางออกสารในเรื่องการพิจารณาคำฟ้องคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งสารนี้ต้องให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเด็กและเยาวชนในศาลเยาวชนและครอบครัวกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาคำฟ้องคดีเด็กและเยาวชนในการพิจารณาเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 903/2523

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1328/2523

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 903/2541

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. *โครงการวิจัย เรื่อง การปรับเปลี่ยนกลไกเชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการทำงานด้านเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. *กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา, 2551.

รัชนิ์ สุขสวัสดิ์. *โครงการวิจัย เรื่อง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553*. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2559.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. *สิทธิมนุษยชน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2555.

Reference

Audomsuk sintiprong. *Human Right*. 5th edition. Bangkok: Winyuchon, 2012.

Constitution of The Kingdom of Thailand B.E. 2550

Criminal Procedure Code

Juvenile and Family Court and Procedure Act. B.E.2553

Mataluke Orrungroat. *Introduction to the Criminal for Juvenile and Family of Legal*. Bangkok: Derntula, 2008.

Nakharin Mektrairat. *Institutional capacity assessment Research* (Research Report). Bangkok: Thammasat University publisher, 2010.

Ratchanee suksawat. *The problems of law enforcement in the Juvenile and Family Court jurisdiction. According to Section 95 of the Juvenile and families court trail and Procedure Act B.E.2553*. Faculty of Law Suratthani Rajabhat University, 2016.

The Supreme Court Office of the Judiciary. Judgment of the Supreme Court 903/2523

The Supreme Court Office of the Judiciary. Judgment of the Supreme Court 1328/2523

The Supreme Court Office of the Judiciary. Judgment of the Supreme Court 903/2541